

Gönderim: 06.04.2021

Düzeltilme: 18.07.2021

Kabul: 27.07.2021

Tür: Araştırma Makalesi

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri

Ayşe SEYHAN^a

^a Dr. Öğretim Üyesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rize, Türkiye. ORCID: 0000-0003-1741-4878

Özet

Koronavirüs (COVID-19) salgını sebebiyle Türkiye dahil birçok ülkede, 2019-2020 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde, örgün eğitimden uzaktan eğitime geçilmiştir. Bu dönemde sosyal mesafeyi koruma önlemleri kapsamında sokağa çıkma yasakları uygulanmıştır. Acil olarak başlatılan uzaktan eğitim, öğretim yöntem ve uygulamalarının değişmesine sebep olmuştur. Salgın sürecinin uzun sürmesi, öğrenmeye ayrılan zamanı ve öğrencilerin öğrenme fırsatlarını sınırlandırmıştır. Araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerini ve bu sürece ilişkin görüşlerini almaktır. Durum çalışması şeklinde tasarlanan araştırma Türkiye'deki yedi farklı üniversiteden 151 öğretmen adayının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler içerik analizi çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları, salgın sürecinde yapılan uzaktan öğretimde öğretmen adaylarının, internete erişim, materyal temini, öğrenme ortamı sağlama, öğrenme güçlüğü vb. sebeplerden zorluklar yaşadıklarını göstermiştir. Aynı zamanda uzaktan öğretim sürecinin zamandan ve mekândan bağımsız öğrenme, araştırma, okuma ve öğrenme becerilerini geliştirme gibi faydalarının olduğunu da ortaya koymuştur.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, sosyal bilgiler öğretmen adayı, covid-19 (koronavirüs), deneyim ve görüş

Distance education experiences and opinions of prospective social studies teacher during the covid-19 epidemic

Abstract

Due to the coronavirus (COVID-19) epidemic, many countries, including Turkey, switched from formal education to distance education in the spring semester of the 2019-2020 academic year. During this period, curfews were implemented within the scope of social distance protection measures. Distance education, which was started urgently, caused a change in teaching methods and practices. The long duration of the epidemic process has limited the time allocated to learning and the learning opportunities of students. The aim of the research is to get the experiences of prospective social studies teachers during the epidemic process and their views on this process. The research, which was designed as a case study, was carried out with the participation of 151 prospective teachers from seven different universities in Turkey. Content analysis of the data obtained with the semi-structured interview form was analyzed. The results of the research show that the prospective teachers in distance education during the epidemic process, access to the internet, supply of materials, providing a learning environment, learning difficulties, etc. showed that they had difficulties due to various reasons. At the same time, it has been revealed that the distance education process has benefits such as learning independent of time and place, improving research, reading and learning skills.

Keywords: Distance education, social studies teacher candidate, covid-19 (coronavirüs), experience and opinion

Kaynak Gösterme

Seyhan, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim deneyimleri ve görüşleri. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(3), 65-93. <https://doi.org/10.51948/auad.910385>

Giriş

Çin'in Hubei Eyaleti, Wuhan Şehrinde ortaya çıkan ve ilk defa 31 Aralık 2019'da dünya ile paylaşılan bulaşıcı bir solunum yolu hastalığına sebep olan Covid-19 (Koronavirüs) virüsü kısa sürede birçok ülkeye yayılmıştır (World Health Organization [WHO], 2020a). Yeni Koronavirüs Acil Durum Komitesi Uluslararası Sağlık Tüzüğü kapsamında 30 Ocak'ta toplanarak salgını; uluslararası niteliği olan bir halk sağlığı acil durumu olarak ilan etmiştir. Komite, Dünya Sağlık Örgütü, Çin Halk Cumhuriyeti ve küresel topluma bu salgını kontrol altına alacak önlemler konusunda tavsiyelerde bulunmuştur. Hastalığın erken tespit edilmesi, vakaların izole ve tedavi edilmesi, temasların izlenmesi ve sosyal mesafenin teşvik edilmesi ile virüsün yayılmasının önüne geçilebileceğini belirtmiştir (WHO, 2020b). Alınan tedbirlere rağmen virüsün yayılmasının önüne geçilemeyince Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 11 Mart 2020 tarihinde Covid-19 virüsünü pandemi ilan etmiştir (WHO, 2020c). Ülkeler, salgını yavaşlatmak veya durdurmak için birtakım önlemlerle beraber karantina ve sosyal mesafe uygulamaları başlatmışlardır. Vakalar ve ölümler artınca tedbirler sıkılaştırılmış birçok ülkede okullar kapatılarak yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Türkiye'de 11 Mart 2020 tarihinde açıklanan ilk Covid-19 vakasından bir gün sonra bilim kurulu toplanmıştır (Sağlık Bakanlığı [SB], 2020). Bilim kurulunun önerileri doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı tüm okullarda Nisan ayında gerçekleştirilmesi planlanan ara tatil 16-22 Mart tarihine çekilerek 23 Marttan itibaren de uzaktan eğitime geçilmesi kararı alınmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2020). Üniversiteler ise 16 Mart'tan itibaren 3 hafta süre ile tatil edilmiştir. 18 Mart'ta toplanan Yükseköğretim Yürütme Kurulu'nda (YÖK) alınan karar gereğince üniversiteler kendi imkanları doğrultusunda uzaktan eğitime geçmiştir (Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK], 2020a).

Yüksek Öğretim Kurulu tüm düzeylerdeki programda yer alan derslerin teorik kısımlarının, gerekli altyapı ve yetkinlik varsa uzaktan öğretimle yürütülebileceği, derslerin uygulamalı kısımlarının ise belirlenen zamanda her bir programa göre yoğunlaştırılmış akademik takvim oluşturularak eğitim verilebileceği kararını duyurmuştur (YÖK, 2020a). Ancak Covid-19 salgını devam ettiği için tüm derslerin teorik veya uygulamalı olarak imkân dahilinde uzaktan yapılması kararı alınmıştır. Sınavların ödev, sunum vb. etkinlikler şeklinde gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Vaka ve ölüm sayılarındaki artış nedeniyle, okullar 2020 bahar dönemini uzaktan eğitimle tamamlamıştır. Pandemi sürecinde tüm uygulanan sokağa çıkma yasakları ve sosyal mesafeyi koruma önlemleri, öğrencilerin öğrenme süresi, öğrenme stratejilerinde ve öğrenme olanaklarında değişimlere yol açarak öğrencilerin öğrenme

fırsatlarının da sınırlanmasına neden olmuştur. Bu süreçte öğrencilerin, öğretim üyelerinin ve personelin öğrenme ve öğretmede alıştıkları sistemler değişmiştir (Kelly ve Columbus, 2020). Üniversiteler arasında imkân farklılıklarından ortaya çıkabilecek olumsuz durumların önüne geçilmesi için Yüksek Öğretim Kurulu koordinasyonunda üniversiteler arasında iş birliği geliştirilmiştir. Uzaktan eğitim altyapısı olmayan veya yetersiz olan üniversitelerin ihtiyaçları diğer üniversitelerle iş birliği içerisinde giderilmeye çalışılmıştır (YÖK, 2020a). Altyapı eksiklikleri tamamlanan üniversiteler UZEM (Uzaktan Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi) veya kendi imkanlarıyla dijital platformlar üzerinden öğretimlerini yürütmeye çalışmışlardır. Yüksek Öğretim Kurulu, bazı üniversitelerin dijital ders havuzlarını Yükseköğretim Kurumları Dersleri (YÖK-DERSLERİ) adı verilen ara yüzle erişime açmıştır. Öğrencilere, hem kendi üniversitelerinde dersi veren öğretim elemanı tarafından hazırlanan ders içeriklerine hem de başka üniversiteler tarafından YÖK-Dersleri kapsamında erişime açılan dijital ders malzemelerine erişme imkânı sunulmuştur (YÖK, 2020b).

Çalışmanın Kuramsal Temelleri

Uzaktan eğitim, bilginin basılı ya da elektronik iletişim araçları ile insanlara aktarılması için yer ve zamandan bağımsız olarak düzenlenen eğitim öğretim faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır (Kaya, 2002). Uzaktan eğitimde internet, radyo, televizyon gibi teknoloji araçları yüz yüze eğitimdeki sınıfın yerini alır. Bu araçlar ile yer ve zamandan bağımsız olarak eğitim yapılır (Tabata ve Johnsrud, 2008). Dersler eş zamanlı (senkron) ve eş zamansız (asenkron) olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilir. Eş zamanlı eğitimde öğrenciler ve öğretmenler canlı olarak aynı zamanda derse katıldığı için herhangi bir problemle karşılaşıldığında anında geri bildirim verilebilir. Öğrenci grup içerisinde olduğundan daha az izole olmuş olur. Asenkron öğrenme ise öğretmen ve öğrencilerin eş zamanlı olarak bir arada bulunmadığı, ihtiyaç duydukları veya istedikleri bir zamanda internet üzerinden ders içeriğine (sunu, video, ses kaydı vb.) erişebildikleri eğitimdir (Demir, 2014).

Türkiye’de salgın nedeniyle 16 Mart 2020’de yüz yüze eğitime ara verilmiş, 23 Mart 2020 tarihinden itibaren uzaktan eğitime geçilmiştir. Okulların kapanması öğrenme süreçlerini aksatmış, birçok öğrenci internet, televizyon ve radyodan öğrenmeye başlamıştır. Uzaktan eğitimin başlamasıyla öğrenciler, yabancı oldukları öğretim yöntemleri, materyalleri, iletişim şekilleri ile eğitim öğretim süreci yürütmek zorunda kalmıştır. Okulların kapatılmasıyla farklı sosyoekonomik düzeyde olan öğrencilerin arasındaki öğrenme farklılıklarının düşük ekonomik düzeye sahip öğrencilerin aleyhine daha çok derinleşeceği

ifade edilmiştir (Özer, 2020). Bu süreç ebeveynlerin, öğrencilerin öğrenmesini desteklemede daha büyük bir rol almalarını gerekli kılmıştır. Okulların kapanmasından çocukların olumsuz etkilenebileceği ve eşitsizliklerin artabileceği uyarısı yapılarak devletlerden her öğrencinin eğitime erişebilmesi için önlemler almaları istenmiştir (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2020).

Covid-19 salgının devam etmesi ve vaka sayılarının artması sebebiyle ve 2020 Mart ayında başlayan uzaktan eğitim süreci devam etmektedir. Okulların çevrimiçi öğrenme yoluyla öğrencilerin öğrenme kalitesini nasıl artıracak, öğrencileri fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklı bir şekilde nasıl geliştireceği önemli bir sorun olarak devam etmektedir (Kelly ve Columbus, 2020). Bu süreçte üniversitelerin uzaktan eğitim altyapılarını geliştirmeleri, dijital öğrenme materyalleri ile öğrenme yöntemlerini çeşitlendirmeleri önerilmektedir. Ayrıca öğrencilerin de uzaktan eğitim süreçlerine katılımlarının sağlanması belirtilmektedir. Okulların uzaktan eğitim alt yapılarının yetersizliği, teknoloji kullanma becerilerinin zayıf olan öğretim elemanlarının tutumları uzaktan eğitimin gelişmesini olumsuz etkilemektedir (Telli, Altun, 2020). Diğer taraftan öğrenmeye harcanan zaman ve öğrenme olanaklarının eğitim öğretimin kalitesini etkileyen en sağlıklı göstergelerden biri olduğu ifade edilmektedir. Salgın sürecinin uzun sürmesi öğrenmeye ayrılan zamanı ve öğrenme olanaklarını azaltmakta, bu durum öğrencilerin öğrenme fırsatlarını da sınırlandırmaktadır. Bu süreçte salgının ortaya çıkardığı krizden ders alabilen ülkelerin, eğitim paydaşlarının görüşlerini alarak salgın önlemleri kapsamında, mevcut insan kaynakları ile teknolojik imkanlarını kullanarak bir eğitim politikası geliştirme fırsatı yakalayabilecekleri belirtilmektedir (OECD, 2020).

Salgının etkilerinin uzun sürecek olması, özellikle savunmasız ve dezavantajlı öğrencilerin okulu bırakma riskini artırmaktadır. Bu süreçte özellikle engelli öğrenciler ile interneti ve bilgisayarı olmayan öğrencilere destek sağlanması eğitimlerinin kesintiye uğramaması için önemlidir (Can, 2020). Okulların kapalı olduğu dönemde öğrencilerin okulları ve buldukları toplumla ilişkilerinin zayıflama veya kopma riski bulunduğu, özellikle okul dışı faktörlerin öğrenme çıktılarında belirleyici bir rol oynadığında bunun daha da önemli olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle salgın süreci, okul-veli yakınlaşmasını sağlamak ve öğrencilerin kendi öğrenme süreçlerini yönetmelerini geliştirmek için fırsat olarak değerlendirilmelidir. Dezavantajlı gruplara alternatif eğitim modelleri geliştirilmelidir. Süreçte faklı ekonomik imkanlara sahip öğrencilerin aynı öğrenme fırsatlarından yararlanması ve aynı yeterlilik seviyesinde mezun olmaları sağlanmalıdır. Eğitim sistemleri

öğrencilerin, fiziksel ve zihinsel sağlıklarının korunması, sosyal ve duygusal gelişimlerinin sağlanması için okul, akran ve öğretmen bağlarının korunmasını sağlayacak şekilde geliştirilmeli veya dönüştürülmelidir (OECD, 2020) .

Covid-19 salgını sürecinde yeniden şekillenen eğitim öğretim sürecinin etkisi her öğrenci için eşit gerçekleşmemektedir. Uzaktan eğitimle öğrencilerin eğitimden kopmamaları, öğretimde bireysel, sosyoekonomik farklılıkların etkilerinin en aza indirilmesi ve uzaktan öğretimden azami düzeyde faydalanabilmek için uzaktan eğitim altyapı, donanım ve eğitim öğretim uygulamalarının geliştirilmesinin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda öğrencilerin uzaktan öğretim deneyimleri ve görüşlerinin ortaya koyulmasının uzaktan eğitim süreç ve uygulamalarının geliştirilmesi açısından önem taşıyacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının Covid-19 salgını sürecinde 2019-2020 bahar döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim deneyimlerine yönelik görüşlerini almaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri nelerdir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması güncel bir olguyu gerçek yaşam içerisinde ele alan olgu ile içerik arasında sınırların kesin olarak belli olmadığı, birden fazla kanıt veya veri kaynaklarının bulunduğu durumlarda kullanılan görgül bir araştırma türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2016; Yin, 2017). Araştırmada, öğretmen adaylarının görüşleri ve deneyimlerine dayalı olarak pandemi süresince uzaktan eğitim sürecine yönelik derinlemesine bilgi elde etmek ve sonuçları ortaya koymak amaçlanmıştır. Durum çalışması olgunun bağlamından ayrılmasının zor olduğu durumlarda bu olguyu incelemek için kullanılabilir (Yin, 2017). Bütüncül ve derinlemesine inceleme gerektiği durumlarda, durum çalışmasının sağlam bir yol gösterici olabileceği ve karmaşık konuların anlaşılması ve keşfedilmesine olanak tanıdığı söylenebilir. Durum çalışmasında çıktılardan ziyade süreçle, olguyu etkileyen belirli unsurlardan ziyade bağlamla, doğrulamaktan ziyade keşfetmekle ilgilenilir (Merriam, 1998). Bu araştırma deseninde durumu gerçek ortamında kendi akışı içerisinde derinlemesine incelemek ve etraflı

bir şekilde betimlemek amaçlanmaktadır. Araştırmacının sürece, ortama ve olaya müdahalesi söz konusu değildir (Yin, 2017).

Çalışma Grubu

Çalışmaya 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Türkiye’deki yedi farklı üniversitenin sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören toplam 151 (Kız = 81, Erkek = 70) öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, araştırma amacı doğrultusunda önceden belirlenmiş bir önemdeki ölçütleri karşılayan tüm durumları gözden geçirmek ve incelemektir (Patton, 2018). Çalışma grubunun seçiminde üniversitelerin sosyal bilgiler öğretmenliği 2. sınıf ve daha üst sınıflarında okumak ölçüt olarak belirlenmiştir. 1. sınıfların üniversiteye yeni başladıkları için uzaktan eğitim ile yüz yüze eğitimi karşılaştırmada yeterli deneyime sahip olmadıkları düşünülerek araştırmaya dahil edilmemişlerdir. Belirlenen ölçütü taşıyan öğretmen adaylarının araştırmaya katılımlarında gönüllülük esas alınmıştır. Bu çerçevede araştırmada uzaktan eğitim sürecini değerlendirmeye yönelik, bu süreçte yer alan öğretmen adaylarından veri toplamak amaçlanmıştır. Çalışma grubuna ilişkin detaylı bilgiler Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1		
<i>Çalışma Grubu Bilgileri</i>		
Üniversite	Öğretmen adayı sayısı	%
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	35	29
Gazi Üniversitesi	26	17
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa	22	12
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	19	11
Marmara Üniversitesi	17	10
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	17	9
Yıldız Teknik Üniversitesi	15	8
Toplam	151	100

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Görüşme formunda kişisel bilgiler dışında öğretmen adaylarının salgın sürecindeki deneyimleri ve görüşlerini ortaya koyacak açık uçlu sorular yer almaktadır. Veri toplama aracı geliştirilirken ilgili alan yazın taranarak araştırma problemi ile alt problemlerine yanıt oluşturacak sorular geliştirilmiştir. Görüşme soruları yazılırken, soruların anlaşılır, amaca uygun, tek boyutlu olmasına ve görüşmeciyi yönlendirici anlatımlar

çermemesine dikkat edilmiştir. Daha sonra görüşme formu sorularının araştırmaya uygunluğu hakkında üç alan uzmanından görüş alınmıştır. Geliştirilen bu form, çalışma grubunun dışında 10 öğrenciye pilot olarak uygulanmıştır. Benzer özellikleri taşıyan grupla yapılacak pilot uygulama, görüşme sorularının ne derece iyi ifade edildiğinin, görüşülen kişilerin özelliklerine uygun olup olmadığını belirlenmesini ve düzeltilmesini sağlar (Cansız, Aktaş, 2019). Pilot uygulama sonrası benzer bulgular ortaya koyan sorular birleştirilerek görüşme formuna son hali verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada görüşme formu soruları araştırmanın problem ve alt problemlerine cevap verecek şekilde hazırlanmıştır. Araştırmanın formu hazırlandıktan sonra çevrimiçi paylaşım platformuna yüklenmiş ve araştırma duyurusu yapılmıştır. Veriler 2020 yılının Ağustos ayı içerisinde çevrimiçi olarak toplanmıştır.

Veri Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amaçlanır (Çepni, 2018). İçerik analizinde araştırmacılar bir dizi kategori oluşturur. Sonra bu kategorilerin her birine giren durumları sayarak kaydederler. Burada farklı kodlayıcıların aynı sonuçlara ulaşmasını sağlayacak nitelikte açık ve net kategoriler oluşturulmasına dikkat edilmelidir. Bu şekilde farklı araştırmacıların içerik analizini aynı şekilde yapması sağlanarak, yapılan ölçümlerin güvenilirliği sağlanacaktır. Kelime ve deyimlerin özenli bir şekilde sayılması suretiyle de geçerliliğine vurgu yapılmaktadır (Silverman, 2018). Araştırmada veriler tümevarımcı bir analize tabi tutulmuştur. Tümevarımcı analizde kodlar doğrudan verilerden oluşturulur. Bu tür araştırmalarda araştırmacı verileri satır satır okur ve araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutları saptamaya çalışır. Araştırmacı ortaya çıkan anlama göre belirli bir şekilde kod oluşturur. Araştırmada veriler dört aşamada analiz edilmiştir. İlk olarak elde edilen veriler kodlanmış daha sonra temalar bulunmuştur. Ardından veriler kodlara ve temalara göre düzenlenmiştir. Daha sonra bu kod listeleri karşılaştırılmış, görüş birliği ve ayrılığı olan yerler belirlenerek güvenilirlik hesabı yapılmıştır. Yapılan güvenilirlik hesabından elde edilen 0,87 sonucu çalışmanın güvenilirliğini göstermektedir. Güvenirliğin sağlanması için iki farklı kodlayıcı arasında 0,70 üzerindeki değerlerin yeterli olduğu belirtilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Son olarak ayrıntılı olarak tanımlanan ve sunulan bulgular araştırmacı tarafından yorumlanmıştır (Yıldırım, Şimşek, 2016).

Araştırmaya katılanların görüşlerini açık ve net bir şekilde yansıtabilmek ve verileri desteklemek amacıyla bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Doğrudan alıntı yapılırken öğrencilere Ö1, Ö2, Ö3 şeklinde kodlar verilmiştir.

Araştırmanın Güvenirliği

Görüşme formu sorularının araştırmaya uygunluğu hakkında üç uzmanın görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenen form araştırma grubu dışında 10 öğrenciye uygulanmıştır. Pilot uygulama sonrası benzer bulgular ortaya koyan sorular birleştirilerek görüşme formu tekrar düzenlenmiştir. Araştırma verileri analiz edilirken iki farklı kodlayıcı tarafından kodlanan verilerden listeler oluşturulmuştur. Daha sonra bu kod listeleri karşılaştırılmış, görüş birliği ve ayrılığı olan yerler belirlenerek güvenilirlik hesabı yapılmıştır. Yapılan güvenilirlik hesabından elde edilen 0,87 sonucu çalışmanın güvenilirliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırmacı tarafından ayrıntılı olarak tanımlanan ve sunulan bulgular doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Etik Konular

Araştırma formu hazırlanırken, katılımcılara açıklama niteliğindeki italik yazı ile araştırmanın amacı açıklanarak formu doldurmanın gönüllülük esasına bağlı olduğu maddesi eklenmiştir. Çevrimiçi yayınlanan maddenin işaretlenmesi zorunlu tutulmuştur. Araştırmanın yapılması için Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 18.08.2020 tarihli ve 2020/101 sayılı etik kurul değerlendirme raporu alınmıştır.

Ayrıca katılımcılara formdan elde edilecek bilgilerin tamamen araştırma amacı ile kullanılacağı ve kimlik bilgilerinin kesinlikle gizli tutulacağı belirtilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitime ilişkin deneyimleri ile uzaktan eğitime ilişkin görüşleri ele alınmıştır. Uzaktan eğitim deneyimleri; uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları bilişim araçları, karşılaştıkları zorluklar, ders takip durumları ve geliştirdikleri öğrenme stratejileri, öğrenmeye güdülenme kaynakları, sosyal yaşantıları, uzaktan eğitimin faydaları şeklinde verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitimde Kullandıkları Bilişim Araçları

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde kullandıkları bilişim araçlarına yönelik bulgular Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2		
<i>Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitimde Kullandıkları Bilişim Araçları</i>		
Kullanılan araç	f	%
Akıllı telefon	83	54,96
Bilgisayar	61	40,39
Akıllı telefon-bilgisayar	23	15,23
Akıllı telefon-tablet	12	7,94
Tablet	8	5,29

Sosyal bilgiler öğretmen adayları Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimde dersleri takip etmek için en çok akıllı telefon en az tablet kullanmışlardır.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitimde Karşılaştıkları Zorluklar

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları zorluklar Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3			
<i>Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Öğretim Sürecinde Karşılaştıkları Zorluklar</i>			
Tema	Kod	f	%
İnternet Erişimi	İnternet paketi yetersizliği	65	43,04
	İnternet bağlantısı kesintisi	45	29,80
	İnternetin olmaması	15	9,93
Materyal /Öğrenme ortamı	Ders videolarının uzun süreli olması	30	19,86
	Bilgisayar eksikliği	20	13,24
	Ders kaynaklarının yetersizliği	20	13,24
	Ders çalışma ortamının olmaması	10	6,62
	Araştırma imkanının olmaması	8	5,29
	İnternet sistem hataları	4	2,64
Öğrenme Sorunları	Öğrenmeye güdülenememe	52	34,43
	Yüz yüze etkileşimin olmaması	36	23,84
	Derse odaklanamama	26	17,21
	Öğrenme güclüğü yaşama	18	11,92
	Yeterli geri dönüt alamama	17	11,25
	Duyuşsal/sosyal öğrenmenin olmaması	14	9,27
Sağlık Sorunları	Virüse yakalanma korkusu	19	12,58
	Başarısız olma kaygısı	14	9,27
	Sırt ağrısı oluşması	13	8,60
	Göz yorgunluğu	7	4,63

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzak eğitim sürecinde internete erişim, ders materyali, öğrenme, fiziksel ve zihinsel konularda bazı problemler yaşadıkları anlaşılmaktadır. İnternete erişim, öğrenmeye güdülenme ve virüse yakalanma korkusu en çok yaşanan sorunlardır. Konu hakkındaki görüşler aşağıdaki gibidir:

“İnternet alt yapısı zayıf, zaman zaman bağlantı sorunları yaşadım” (Ö7).

“Video indirmek, derse katılmak için internet paketim yeterli değildi” (Ö8).

“Derslere erişimde ve ödev tesliminde, online sınavda sistemsel sorunlar oluştu” (Ö18).

“Senkron sınavlarda internet kesilme ve sınav saatini kaçırma kaygısı yaşadım” (Ö12).

“Köyde telefon altyapısının yetersiz olması eve internet bağlatmayı zorlaştırdı” (Ö31)

“Sınavı gönder tuşuna basınca cevaplarım silindi. Soruları tekrar hızlıca cevaplamak zorunda kaldım” (Ö89).

Bilgisayarı olmayan veya birden çok kişinin öğrenci olduğu evlerde yaşayan öğrencilerin görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Uzaktan eğitimde bilgisayarım olmadığı için ödev yapmakta zorlandım” (Ö17)

“Bilgisayarım arızalandı” (Ö22)

Ders materyali bulma ve bu materyali öğrenmeye uygun olarak düzenleme, öğrenme, araştırma, derslere odaklanma konularında güçlük yaşayan öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Uzaktan eğitimde etkileşim az olduğu için anlama, öğrenme ve derse odaklanma zor” (Ö1).

“Evde öğrenci sayısı fazla, önceliği olan sadece derslere yoğunlaşabiliyor, ben pek ders çalışmıyorum” (Ö2).

“Mobilden ders takibi yapmak her durumda kullanışlı değil” (Ö5).

“İlk defa anlamadığım konuları tek başıma öğrenmeye çalıştım. Virüs sürecinde evde herkes oturup aktiviteler yaparken kendimi derse vermek çok zor oldu” (Ö10).

“Dijital ortamın öğrenmeye tam uyarlanmaması, araştırmanın zor olması ve dışarı çıkamama yüzünden araştırma ve kaynaklara erişim zordu” (Ö11).

“Evde iş yaptığım için ders kayıtlarını düzenli izleyemedim. Ders çalışma isteğimi kaybettim” (Ö28).

“Yeterli kaynağım yoktu. Sokağa çıkma yasağından dolayı materyal temin edemedim” (Ö32).

“Paylaşılan uzun ders videolarını indirmek ve izlemekte zorlandık. Videoları hızlandırarak izledim” (Ö38).

“Bazı hocalarımız dokümanları süreli ekledi. Süresini kaçırdığım dokümanlar oldu” (Ö65).

Öğretim elemanı ile yeterli iletişim kuramama, yeterli geri dönüt alamama veya ödevlerin zorluğu sebebiyle zorluk yaşayan öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Dönüt ve düzeltme olmadığı için anlaşılmayan konular oldu” (Ö2)

“En önemli sorun hocalar ile doğrudan iletişim içinde olmamaktı, dersler ya da sınavlar ile ilgili sorularımı onlara e-mail göndermeye çalıştım” (Ö4)

“Öğretim görevlilerinin bazılarının ödevleri ve sınavları zordu” (Ö51)

“Ödevleri nasıl yapacağımı anlamadığımda hocalara anında soru sormadım” (Ö52)

“Her gün farklı derste görevler ve ödevler verildiği için strateji uygulamak çok zordu” (Ö61)

“Tez formatında ödevler istendiği için tez yazmanın zorluğunu öğrendim” (Ö84)

“İnternet kaynağı bulma sıkıntısı yaşadım” (Ö62)

“Çok fazla ödev ve ders materyali yüklendi. Hocalar sınavları Google Classroom’a zamanında yüklediği için zaman sıkıntısı yaşadım” (Ö41)

Kendileri veya ailelerinin virüse yakalanma korkusu ile derse odaklanamayan, fiziksel, psikolojik sorunlar yaşayan öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Pandemi korkusu yüzünden derslere odaklanmada sorun yaşadım” (Ö22)

“Memlekete gidemediğimiz için annem, kardeşim virüse yakalanır diye korktum” (Ö51)

“Sürekli sabit kalmaktan sırtımın ağrması sorun oldu” (Ö70)

“Ekranı çok fazla bakmaktan gözlerimin yorulması zorladı” (Ö99)

İlk defa uzaktan eğitim deneyimlemelerine rağmen herhangi bir sorun yaşamayan öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Uzaktan eğitimde başlarda zorlandım ama sonra alıştım” (Ö16)

“Ciddi bir sorun yoktu. Kayıtlı derslere her zaman ulaştım” (Ö23).

“Başta moralim düşüktü. Zamanla yükseldi. Bütün dersleri AA notu ile bitirdim” (Ö35)

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitimde Dersleri Takip Etme Durumları ve Geliştirdikleri Öğrenme Stratejileri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde dersleri takip etme durumları ile geliştirdikleri öğrenme stratejilerine yönelik bulgular Tablo 4’te verilmektedir.

Tablo 4			
<i>Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sürecinde Dersleri Takip Etme Durumları ve Geliştirdikleri Öğrenme Stratejileri</i>			
Tema	Kod	f	%
Ders Takibi	Kayıtlı olduğu üniversitelerin ders videolarını izleme	45	29,80
	Farklı üniversitelerin ders kayıtlarını izleme	18	11,92
	Farklı kaynaklardan araştırma	15	9,93
	Çalışma programı yapma	14	9,27
Öğrenme Stratejisi	Dersleri tekrar etme	40	26,49
	Önemli yerlerin altını çizme	36	23,84
	Düzenli not tutma	30	19,86
	Düzenli okuma	25	16,55
	Ezberleme	20	13,24
	Yorumlama	16	10,59

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının %29’u kayıtlı oldukları fakültelerin, % 18’i başka üniversitelerin ders kayıtlarını izlemiştir. Bu konuya yönelik bazı görüşler şu şekildedir:

- “Canlı dersleri takip ettim. Not aldım. Yüz yüze eğitim gibi devam ettim”, (Ö70)
- “Video hızlandırma özelliği sayesinde dersleri tekrar ettim” (Ö83)
- “Farklı üniversitelerin açık erişimli derslerine katıldım”(Ö84)
- “Sınav tarihi en yakın olan dersten başlayarak günde en az bir ders izleyip not ettim” (Ö21)
- “Kitaplardan düzenli not çıkararak derslerime devam ettim” (Ö15)
- “Her sabah en sevdiğim dersi çalışıyordum, her akşam farklı bir dersi izledim” (Ö22)
- “Slaytları yazdırdım, videolardan izlerken slaytların üzerine not aldım” (Ö30)
- “Günlük ders çalışma planına uygun çalıştım. Makale, tez ve kitap okudum” (Ö56)
- “Normalde olduğundan daha çok ödev, proje vb. verildiği için daha çok araştırdım. Canlı katılamadığım dersi indirip dinledim” (Ö62)
- “Her gün düzenli olarak o gün çalıştığım konuları tekrar etmeye çalıştım” (Ö85)
- “Günü gününe ders çalışmanın önemli olduğunu anladım ve gününe çalışma alışkanlığı geliştirdim” (Ö91)

Uzaktan eğitim sürecinde ders çalışmaya güdülenemeyen öğretmen adaylarının ifadeleri şu şekildedir:

- “Derslerin asenkron olması yüzünden düzenli ders çalışamadım” (Ö11)
- “Ders kayıtları düzenli yüklenmediğinden düzenli çalışma sistemi oluşturamadım” (Ö17)
- “Okumam gereken metin veya makaleleri internet sorunu yaşamamak için geç saatlerde okudum” (Ö64)
- “Sınavdan bir hafta önce düzenli notlarla sınava hazırlandım” (Ö74)
- “Herhangi bir strateji geliştirmedim ama hocalar dersleri sisteme yüklediğinde izledim. Sonraya bırakmadım” (Ö73).

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sürecinde Derse Gdülenme Yolları

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde öğrenmeye yönelik güdülenme yolları Tablo 5’te verilmektedir.

Tablo 5			
<i>Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitimde Sürecinde Derse GÜdülenme Yolları</i>			
Tema	Kod	f	%
İçsel GÜdülenme	Dersleri geçmek	35	23,17
	Okulu uzatmamak	23	15,23
	Mezun olmak	21	13,90
	Sorunların üstesinden gelmek	17	11,25
	Okulda eğitiminin gördüğünü düşünmek	15	9,93
	Salgın sürecini avantaja çevirmek	14	9,27
	Kendini geliştirmek	11	7,28
	Salgın sürecinin geçici olduğunu düşünmek	5	3,31
Dışsal GÜdülenme	Öğretim elemanının teşvik etmesi	19	12,58
	Ailenin teşvik etmesi	15	9,93
	Arkadaşların teşvik etmesi	13	8,60
	Sanat spor faaliyetlerine katılma	11	7,28
	Hobilerine zaman ayırma	10	6,62

Sosyal bilgiler öğretmen adayları karantina sürecinde öğrenmeye en çok, dersleri geçmek (%23), okulu uzatmamak (%15) ve mezun olmak (%13) düşüncesiyle içsel güdülenmiştir. Öğretmen adayları, öğretim elemanlarının (%12), ailelerinin (%9) ve arkadaşlarının teşviki ile (%8) dışsal güdülenmiştir. Ayrıca çevrimiçi ders aralarında ve boş kaldıkları zamanlarda sanat ve spor faaliyetleri yapmıştır. Bu konuya yönelik görüşler aşağıdaki gibidir:

“Sınavlardan kalmamak için çalışmak zorunda hissettim” (Ö2)

“Son sınıfta olduğumdan geçmem gerekiyordu. Sınıfı geçip rahatlamak istedim” (Ö7)

“Okulu uzattığım için bitirmem gerektiğini düşündüm” (Ö19)

“Süreçte kendimi ne kadar geliştirirsem o kadar iyi olduğunu düşünerek gelişmek istediğim konu hakkında araştırma yaptım” (Ö29)

“Sınavları bitir rahatla şeklinde düşündüm” (Ö30)

“Zaman harcıyıp not çıkardığım için düşük not alsam kötü hissederdim. Diğer derslere çalışma isteğim gelmezdi” (Ö32)

“Krizi fırsata çevirmek için boş günlerimde kendimi geliştirdim. Sadece bu yıl uzaktan eğitim olacağını tekrar eski yaşantımıza döneceğimi kendime hatırlattım” (Ö36)

“Başarabileceğime inanarak...” (Ö39)

“Okuldaymışım gibi düşünerek...” (Ö41)

“Boş vaktin çok olmasını avantaja çevirme hissi ile” (Ö47)

“Arkadaş grupları ve hocalarımız teşvik etti” (Ö56)

“Müzik dinleyerek ve spor yaparak” (Ö67)

“Hayallerime ulaşmak için kendimi güdüledim” (Ö88)

“Uzaktan eğitim açıkçası eğlenceli geldi. Yeni tecrübe edineceğimden güdülendim” (Ö94)

“Ders çalışmaktan yorulup sıkılmamak için ders aralarında kitap okudum, resim yaptım, sevdiğim film ve dizileri izledim” (Ö107)

“Ders dışında hayatıma değer katmak için yabancı dil öğrenmeye başladım.” (Ö48)

Salgının tüm ülkeleri etkilediğini düşünerek veya salgına yakalanmadığına sevinerek, salgın yokmuş gibi davranarak ders çalışan öğretmen adayı görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Salgının sadece yaşadığım şehri, ülkeyi değil tüm dünyayı etkilediğini düşündüm ” (Ö22)

“Covid-19’a yakalanmadığım için her şeyin üstesinden gelebileceğime kendimi inandırdım” (Ö66).

“Evden çıkmadım. Derslerime odaklanmaya çalıştım” (Ö100).

Uzaktan eğitimin başında ders çalışma isteği olan sonradan ders çalışma isteğini kaybeden öğrencilerin görüşleri şöyledir:

“Psikolojik olarak hazır olmadığımız bir durum olduğu için boş zamanım olmasına rağmen ders çalışma isteğim düştü. Normalde çalıştığım süreden daha az ders çalıştım” (Ö7)

“İlk başta çalışma isteği yüksekti. Sürekli evde kaldığım için azaldı” (Ö31)

Virüse yakalanma korkusu, derse odaklanamama, ailevi problemler ve sınıf ortamı özelliklerinin olmayışı gibi sebeplerle derslere güdülenemeyen öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“Ders çalışmaya pek güdülenemedim. Pandemi psikolojik olarak olumsuz etkiledi” (Ö20)

“Çok boş vaktim ve isteğim olmasına rağmen ders çalışmayı bir türlü başaramadım” (Ö23)

“Bu süreçte gelen haberlerden ve dışarıdaki riskten dolayı tam yoğunlaştığım söylenemez.

“Herkeste olduğu gibi bende de rehavet ve uyuşukluk oldu. Derse kopuk devam ettim.” (Ö41)

“Güdülenme ve dikkat dağınıklığı derse göre değişir” (Ö21).

“Yüz yüze eğitimde iletişim kopukluğu ve ders ortamına dışarıdan bir müdahale yoktur. Evde ders dinlerken dikkati dağıtan sebepler olabilmektedir” (Ö40).

“Uzaktan eğitimde sınıf ortamı olmadığından güdülenme ve ders dinleme isteği düşebilmektedir. Yüz yüze derste göz teması, mimikler daha etkindir. Öğrenci bir denetçinin karşısında olduğunu bildiğinden uygun giyinmekte ve belli bir pozisyonda dersi dinlemektedir” (Ö80).

“Bu süreçte ev ortamına alışmak zor olduğundan ders çalışmayı kendim için bir aktivite olarak görmeye çalıştım. Süreç normal devam ediyor gibi ders çalışma isteğimi sürdürdüm” Ö112.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitimde Sürecinde Sosyal Yaşantıları

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde sosyal yaşantıları Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6			
<i>Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Sürecinde Sosyal Yaşantıları</i>			
Tema	Kod	f	%
Artan Davranışlar	Evde geçirilen zaman	62	41,05
	Aile ilişkileri	45	29,80
	Bilgisayar kullanma	40	26,49
	Arkadaş iletişimi	34	22,51
	Telefon kullanımı	32	21,19
	Sosyal medya kullanımı	29	19,20
	Evde hobi faaliyetleri	25	16,55
	Makale ve kitap okuma	23	15,23
	Bir işle meşgul olma	18	11,92
Azalan Davranışlar	Yüz yüze iletişim	30	19,86
	Sosyal mekanlara gitme	22	14,56
	Dışarı çıkma	20	13,24
	Aile/Arkadaş/Akraba görüşmesi	18	11,92
	Sosyal faaliyetler	16	10,59
	Çevreyle paylaşım	10	6,62

Karantina sürecinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal faaliyetlerinin bazıları artarken bazıları azalmıştır. Bu süreçte en fazla evde geçirilen zaman (%41), aile ilişkileri (%29) ve bilgisayar kullanımı (%26) artarken; yüz yüze iletişim (%19), sosyal mekanlara gitme (%14), dışarı çıkma (%13) en çok azalan davranıştır. Bu konuya ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Pandemi sürecinde zorunlu durumlar dışında (hastane, market, eczane, banka) evden çıkmadım. Arkadaş ve akrabalarla görüşmeyip ailemle daha çok iletişime geçtim” (Ö3)

“Sosyal yaşantımız olmadı denilebilir. Evde oturmaktan dijitale çok yoğunlaştık.” (Ö5)

Değişen sosyal hayat ve iletişime yönelik öğrenci görüşleri şöyledir:

“Uzaktan kameralar aracılığı ile hocalar ve arkadaşlarla ile konuştuk. Normalde bir ders içinde bu kadar aktif konuşmuyorduk. Süreçte herkes konuştu ve bir şeyler paylaştı” Ö10.

“Arkadaşlarımız yanımızda değil, etkinlik yapamıyoruz. Çevremizle paylaşımımız azaldı. Çekirdek ailemizle görüşüp diğer insanlarla çok az görüştüğümüz bir dönemdeyiz” (Ö20)

“Pandemi sürecinde arkadaşlarla sinemada film izlemek yerine ailemle film izleyip tartıştık” (Ö71)

Sosyal faaliyetlerin azalmasının etkilerine ilişkin öğrenci görüşleri şu şekildedir:

“kendime daha çok zaman ayırabildim, çok fazla makale okudum” (Ö13)

“Ailem internetin faydasını öğrendi. İnternette yalnızca film izlemek, oyun oynamak için yararlanılmadığını fark etti” (Ö63)

“Dışarıda hava almak, hobi gibi birçok şeyi yapamadık. Bu olumsuz etkiledi” (Ö71)

“Sosyal yaşantımız sanal aleme kaydı. Telefonda haberleri okudum” (Ö18).

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Uzaktan Eğitimin Faydaları

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitimin faydalarına yönelik görüşleri Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7			
<i>Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarına Göre Uzaktan Eğitimin Faydaları</i>			
Tema	Kod	f	%
Eğitim Öğretim	Esnek öğrenme zamanı sağlaması	97	64,23
	Tekrar imkânı vermesi	82	54,30
	Öğrenmeyi öğrenme becerisini geliştirmesi	75	49,66
	Araştırma becerisi geliştirmesi	62	43,70
	Öğrenme materyallerine sürekli erişilebilmesi	60	39,73
	Bilgiye ulaşma becerisini geliştirmesi	52	34,43
	Okuma alışkanlığı kazandırması	43	28,47
	Teknoloji araçlarını kullanma becerisini geliştirmesi	40	26,49
	Bireysel öğrenme hızına uygun olması	32	21,19
	Mekâna bağlı olmadan öğrenme imkânı vermesi	31	20,52
	Zaman tasarrufu sağlaması	30	19,86
	Öğrenme maliyetini azaltması	25	16,55
	Kişisel/Sosyal	Aile ilişkilerini geliştirmesi	56
Evde yapılan sosyal faaliyetleri artırması		48	31,78
Arkadaş ilişkilerini geliştirmesi		45	29,80
Kendine zaman ayırmayı artırması		36	23,84
Öz denetim sağlamayı geliştirmesi		33	21,85
Öz düzenlemeyi geliştirmesi		29	19,20
İçsel güdülenme becerisini geliştirmesi		28	18,54
Teknolojiye karşı olumlu tutum geliştirmesi		25	16,55
İletişim becerilerini geliştirmesi		21	13,90
Empati yapma becerisini geliştirmesi		16	10,59

Uzaktan eğitimin en çok; yer ve zamandan bağımsız öğrenme sağlama, dersleri tekrar izleme imkânı vermesi, araştırma öğrenme becerileri ile aile ilişkilerini olumlu yönde geliştirmesi başta olmak üzere birçok akademik, kişisel ve sosyal faydaları belirtilmiştir. Konuya yönelik bazı görüşler aşağıda verilmektedir.

“Herhangi bir efor sarf etmeden ders ortamının evinize gelmesi” Ö5

“Bilgisayar ile öğretimin bireysel çalışmaya daha fazla imkân tanıdığını düşünüyorum” Ö19

“Bilgiye daha kolay ulaşmamızı sağladı. Daha ekonomik olduğu söylenebilir” Ö23

“Maliyeti az. Bilgisayarı ve interneti olanlar şehir değiştirmeden eğitim alabiliyor” (Ö14).

“Zaman yönetimi daha esnek. Belirli bir sürede okula gitmek yok. İstedğin zaman ders çalışabiliyorsun” (Ö21).

“Yol, zaman ve paradan tasarruf etmeyi sağladı” (Ö30).

“Sınıf ortamındaki gürültüden ve günlük zorunlu ders saatinden uzak, öğrenci istediği zaman öğrenmeyi gerçekleştirebilmekte” (Ö32)

“Mekâna bağlı olmadan çalışmak güzeldi” (Ö33).

“Yüz yüze eğitimde not tutmak zor. Ders konularının düzenli bir şekilde elimizde bulunması, istediğim zaman ders materyaline ulaşabilme uzaktan eğitimin yararlarıdır” (Ö41).

“Sabah erken uyanıp okula gitmek zorunda olmamak” (Ö50).

“Zamanımın fazla olmasından dolayı zamanı kontrol edebilmek adına yarar sağladı” (Ö53)

“Okula gitmek için yolda geçirilecek zamanın ders çalışmaya ayrılarak başarıyı artıracakımı düşünüyorum” (Ö86).

“Canlı derslerin ve ders notlarının kaydedilmesi ile anlaşılmayan, tekrarlamak istediğim derslere kolayca ulaştım. Öğrenme kalıcılığı arttı” (Ö39)

Uzaktan öğretimin bireysel katkılarına yönelik görüşler şu şekildedir:

“Bireye göre öğrenme hızı, istediğin zaman mola vermek” Ö1

“Öğrenci araştırma yapmak zorunluluğu hissetmektedir. Özellikle ödev verilmesi öğrencinin okuma faaliyetinin içine girmesine neden olmaktadır” Ö17

“Teknolojiyi daha iyi kullanmayı ve ödevleri daha güzel yapmayı öğrendik” Ö25

“Ödev yaparken makale yazma, makalelerden derleme, proje hazırlama gibi farklı ödevlerin yapılışını öğrendim. Ders notlarını başka öğrencilerden istemek veya hazır notları alıp çalışmak yerine ders videolarını tekrar tekrar izleyerek tuttuğum notlardan çalıştığım için öğrendiğim bilgiler daha kalıcı oldu” Ö40.

“Etkili düşünmeyi, karar vermeyi, bir şeylerin üstesinden gelmeyi, ileriye dönük bazı planları hayata geçirmeyi sağladı” Ö52

“Uzaktan eğitim öğrencilerin araştırma ve bilgiye ulaşma becerilerini geliştirmektedir” Ö87

“Seninle aynı şeyleri yaşayan kişileri daha iyi anlayabiliyorsun” Ö44

“Yüz yüze eğitim sürecinin aksine daha çok özdenetim ve içsel güdülenme ağırlıklı çalışıldığı için başarılı olabilir” Ö59

Teknoloji kullanımı ve farkındalığına yönelik görüşler şu şekildedir:

“Açıkçası bilişim anlamında gelişimime katkı sağladı” Ö13

“Bilişim teknolojisine yatkın olmayan öğrenci ve öğretmenleri sisteme kattı” Ö33

“İnternet üzerinden araştırmanın nasıl olması gerektiğini yaşayarak öğrendim” Ö80

Uzaktan eğitim sürecinin eğitim masraflarını azalttığı ve zaman tasarrufu sağladığına yönelik öğrenci görüşleri aşağıda verilmektedir:

“Ailene daha çok zaman ayırıyor birlikte çok şey yapabiliyorsun” Ö18

“Günümün yarısını okul derslerine diğer yarısını da KPSS’ye çalışmak için ayırdım” Ö50

“Normalde dersleri tekrar edebilecek vakit bulamazdım. Çünkü bir günde 2, 3 ders olurdu. Her gün bir ders çalışarak düzenli çalıştım. Bol bol tekrar etme fırsatım oldu” Ö57

“Yurtta kalma, kira verme, yol masrafı yok” Ö70

“Evim okula yaklaşık 3,5 saat uzaklıkta. Yol problemimin olmaması beni mutlu etti” Ö95.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Salgın Sonrası Eğitim-Öğretim Süreçlerine Yönelik Görüşleri

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitim öğretim süreçlerine yönelik görüşleri Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8			
<i>Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Derslerin İşlenişine İlişkin Görüşleri</i>			
Tema	Kod	f	%
Derslerin İşlenişi	Derslerin yüz yüze yapılması	55	36,42
	Derslerin bir kısmının çevrimiçi yapılması	53	35,09
	Uzaktan eğitimde derslerin eşzamanlı yapılması	45	29,80
	Uzaktan eğitimde ders programı yapılması	32	21,19
	Öğrencilerin uzaktan derslere katılımının zorunlu olması	26	17,21
	Uzaktan eğitim materyallerinin geliştirilmesi	22	14,56
Sınavlar	Sınavların eş zamanlı yapılması	45	29,80
	Sınav güvenliğinin sağlanması	37	24,50
	Sınav süresinin artırılması	23	15,23
Teknoloji ve Öğrenme	Eğitimde teknolojilerine daha fazla önem verilmesi	65	43,04
	Uzaktan eğitim altyapı ve uygulamalarının geliştirilmesi	40	26,49
	Bilgi ve veri tabanının oluşturulması	21	13,90
	Öğrencilere ücretsiz internet verilmesi	17	11,25
	Öğrencilerin bilgiye erişme becerilerinin geliştirilmesi	9	5,96

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çoğunluğu salgının kontrol altına alınması ve derslerin yüz yüze yapılmasını talep etmektedir. Bazıları da salgın sonrasında derslerin bir kısmının uzaktan yapılmasını önermiştir. Konuya ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

“Yüz yüze eğitimin kıymetini anladık. Hocalarımızla okulda etkileşimde olmamız gerekir” (Ö21)

“Bence uzaktan eğitim için şu an ne üniversiteler ne akademisyenler ne de öğrenciler altyapı ve zihinsel olarak hazır. Yeterli hazırlık yapılmalıdır” (Ö35)

“Pandemi devam ettiği sürece sosyal mesafe kurallarına uyularak okulun açılması çok iyi olur. Sınıf mevcudu yarıya düşürülüp herkes tek oturtulabilir” (Ö47)

“Öğrenme oturulduğu yerden zor, yaparak yaşayarak daha kolaydır” (Ö55)

“Uzaktan eğitim ne kadar başarılı olursa olsun yüz yüze eğitimin yerini tutmaz” (Ö87)

“Öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci etkileşimin öğrenme üzerindeki etkisinin çok fazla olduğunu anladım. Öğrenciyi aktif kılan düzenleme ile öğrenme daha kolaylaşır” (Ö99)

“Uygulama gereken ve anlaşılması zor dersler okulda, diğer dersler uzaktan olabilir” (Ö12)

“Özellikle yüz yüze eğitime (hastalık-engellilik) ulaşma konusunda sıkıntı yaşayan bireylere ulaşılabilir” (Ö97)

“Süreç normale döndüğünde uzaktan eğitim süreci devam etmeli. Çünkü öğrenciler okul derslerini tekrar edebilir (Ö103)

Uzaktan eğitimde derslerin uygulanma şekline yönelik görüşler şu şekildedir.

“Dersler senkron olmalı, ödevler sınıf düzeyine göre ve öğrenciye fırsat verici olmalı” (Ö3)

“Web2 araçları uzaktan eğitimde kullanılabilir” (Ö18)

“Derslerde slayt okumaktan çok, öğrenciye soru sorma imkânı verilmeli. Öğrencinin derse katılması zorunlu olmalı” (Ö26)

“Ders kitaplarında kare kod uygulamasının artırılması gerekir. Çünkü pandemi sürecinde öğrencilerin çoğu internet kullanımına yönelik daha bilgili hale geldiler” (Ö31)

“Dersler daha kısa sürünce konuları daha iyi anlıyoruz, sınav araları uzun olmalı” (Ö40)

“Ödevleri nasıl yapacağımızı tam olarak bilmediğimiz için bir günlük ödevi dört günde yaptık” (Ö75)

“Her öğrencinin rahatça ulaşabileceği bilgi ve veri tabanı oluşturulmalı” (Ö105)

“Ders saatleri gündelik yaşama dikkat ederek oluşturulmalı ve aynı bir ders programı hazırlar gibi saatleri belirlenmeli ve öğrencilere ilan edilmelidir” (Ö40)

“Bilgisayardan da olsa tüm öğrencilerin derse katılımı zorunlu olmalı” (Ö61)

Sınavların yapılmasına yönelik görüşler şu şekildedir:

“Sınavların açık uçlu yapılması, sınavların yoruma dayalı olması, sınavların gözetlenebileceği sistem oluşturulması gerekir” (Ö23)

“Kopya çekilmesine müsaade edilmemesi” (Ö44)

“Sınavlar kesinlikle ödev verilerek değil senkron/asenkron şekilde yapılmalı” (Ö77),

“Bazı derslerin sınavları çok zor, sınav okulda yapılıyorsa o kadar zor olmayacaktı” (Ö83)

Uzaktan eğitim altyapı ve uygulamalarına yönelik görüşler şu şekildedir:

“Her öğrenciye gerekli imkanlar verirlerse, internet sağlayıcıları da gereken desteği sunabilirse uzaktan eğitim başarılı bir şekilde gerçekleşir” (Ö7)

“Öğrencilere derslerde kullanabilmeleri için sınırsız internet imkânı sunulması”,

“Bu sürecin daha sonra da başımıza gelebileceği öngörülerek öğretmen ve öğrencilere teknoloji eğitimi verilmeli. Süreç daha verimli hale getirilmelidir” (Ö13)

“Öncelikle bu duruma hazırlıklı olmadığımız anlaşıldı. Uzaktan eğitime daha fazla yatırım yapılmalı, uygulamalar geliştirilmeli” (Ö73)

“Uzaktan eğitim sistemleri güçlendirilmeli, takviye edilmeli. Ayrıca bu gibi durumlarda insanlara zamanı tesirli kullanmak için eğitimler verilmeli” (Ö82)

“Öğretmenlerin ve öğrencilerin teknik donanımlarının yetersiz kaldığını gördüm. Okulların salgına hazır olmadığını öğrenmiş olduk. Yaşanabilecek teknik sorunlara çözüm yolları bulunmalı” (Ö87)

“İnterneti olmayan öğrenciye kayıt dondurma seçeneği dışında başka yapıcı çözüm yolları sunulmalıdır” (93)

Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim deneyimleri; uzaktan öğretimde kullandıkları araçlar, karşılaştıkları zorluklar, ders takip durumları ve öğrenme stratejileri, öğrenmeye güdülenme kaynakları, sosyal yaşantıları, elde ettikleri faydalar alt başlıklarında verilmiştir. Bulgular Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde dersleri takip etmek için sırasıyla akıllı telefon, bilgisayar ve tablet kullandıklarını göstermektedir. Benzer sonuçlar içeren çalışmalar en çok cep telefonunun kullanılmasını masaüstü bilgisayarların mikrofon ve kamera gibi ek donanımlar gerektirmesi ve cep telefonlarının pratik kullanılmasına bağlamaktadır (Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir, ve Bayraktar, 2020). Sosyal bilgiler öğretmen adayları uzaktan eğitim sürecinde en çok internete erişim, materyal temin etme ve ders çalışma ortamı yetersizliği sorunları ile bazı sağlık problemleri yaşamıştır. İnternet ve bilgisayar yetersizliği sebepleriyle dersleri takip etmede ve materyal indirmede zorlanmışlardır. Özellikle köylerde yaşayanların internet bağlantılarının olmadığı belirlenmiştir. Kotalı internet kullananlar ders videoları ve diğer ders materyallerini indirmekte daha çok zorlanmıştır. İnterneti, bilgisayarı veya evde çalışma odası olmayanlar dersleri takip etmekte güçlük çekmiştir. Özellikle birden çok kişinin öğrenci olduğu evlerde yaşayanlar, ders çalışma ortamı bulmakta zorlanmış ve uzaktan eğitimden istenilen verimi alamamıştır. Araştırmaya farklı üniversitelerden öğrencilerin katılmış olması ve bu üniversitelerinin uzaktan eğitim altyapılarının yeterliliklerinin farklı olması veya öğretmen adaylarının farklı sosyoekonomik duruma sahip olmaları yaşanan problemlerin de farklılık göstermesine ve çeşitlenmesine neden olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Araştırmada üniversite ve sosyoekonomik durum değişkenleri dikkate alınmamış tüm katılımcıların genel görüşleri alınmıştır. Belirlenen zorluklar katılımcı geneli itibarıyla benzerlik göstermektedir. Çünkü salgın sürecinde uzaktan eğitime hazırlıksız ve zorunlu olarak başlanmıştır. Alan yazında uzaktan eğitimin başarılı olabilmesi için her bir öğrencinin

bilgisayar, web kamerası ve sabit internet bağlantısı dahil olmak üzere bir dizi ekipmana ihtiyacı olduğu belirtilmektedir. Brown (2017) kullanılan teknolojilerin karmaşık yapısının uzaktan eğitimi yalnızca bilgisayar ve teknoloji konusunda iyi olan öğrencilerle sınırlayacağını, herhangi bir yazılım veya donanım arızası olması durumunda dersin kesintiye uğrayacağını belirtmektedir. Araştırmalarda üniversitelerin eğitim altyapılarının, öğretim elemanlarının ve öğrencilerin bilgi ve donanımlarının uzaktan eğitim için yeterli olmadığı vurgulanmaktadır (Sarı, 2020).

Uzaktan eğitimde derse güdülenememe ve odaklanamama sorunu yaşanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adayları özellikle ders materyallerini düzenleme, konuları toparlama ve araştırma yapma konularında zorlanmıştır. Karantina sürecinde çok sayıda ödev verilmesi zaten internet, bilgisayar eksikliği çeken öğretmen adaylarını daha da zorlamıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adayları bu süreçte yeterli geri dönüt alamadıkları için daha çok rehberliğe ihtiyaç duyduklarını ifade etmiştir. Alan yazında uzaktan öğretim sürecinde öğrencilerin öğretim elemanlarıyla temasa geçme ve geribildirim almada yüz yüze eğitimde olduğundan daha fazla zorlanacaklarını belirtmektedir (Hutt, 2017). Karantina sürecinde evde uzun süre kalmak ve zamanın büyük bir kısmını bilgisayar başında geçirmek zorunda kalan öğrenciler bazı sağlık sorunları yaşamıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adayları uzun süre bilgisayar başında kaldıkları için göz ve sırt ağrısı çektiklerini belirtmiştir. Ayrıca kendileri ve aile bireylerinin virüse yakalanma kaygısı ile derslerine yeterince odaklanamadıklarını ifade etmiştir. İlk defa uzaktan eğitim deneyimi yaşamasına rağmen bazı öğretmen adayları herhangi bir sorun yaşamamıştır.

Bulgular Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının uzaktan eğitim sürecinde dersleri, öğrenim gördükleri üniversitelerin çevrimiçi derslerini izleyerek takip ettiklerini göstermektedir. Öğretmen adayları süreçte farklı üniversitelerin çevrimiçi erişime açılan ders materyallerinden ve kütüphanelerin açık erişimli kaynaklarından yararlanmıştır. Salgın sürecinde öğretmen adaylarından çok azının düzenli çalışma programı hazırladığı ve bu programa göre ders çalıştığı belirlenmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde çoğunlukla; not tutma, okuma, tekrar etme, altını çizme, yorumlama, araştırma ve ezberleme gibi öğrenme stratejileri kullanılmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde kendi öğrenmelerini yönlendirmek zorunda kalan öğretmen adaylarının kendi kendine öğrenme becerilerinin geliştiği anlaşılmaktadır. Ders çalışmaya güdülenemeyenlerin ise herhangi bir çalışma düzeni veya öğrenme stratejisi geliştiremediği tespit edilmiştir. Bu kişiler ders geçme zorunluluğu ile ara sıra veya sınavlardan önce çalışmaya başladıklarını belirtmişlerdir. Sebep olarak ta derslerin

eşzamanlı yapılması, internete erişim sorunlarının yaşanması ve ders sunumlarının zamanında yüklenmemesini göstermişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları ders çalışmaya güdülenmek için bazı stratejiler geliştirmiştir. Dersleri geçme ve mezun olma isteği dışında salgın sürecini verimli geçirme, kendini geliştirme düşüncesi ile güdülenmeye çalışmışlardır. Salgının tüm ülkeleri etkilediğini ve salgına yakalanmamış olduğunu düşünerek veya salgın yokmuş gibi davranarak derslere güdülenmeye çalışanlar da görülmektedir. Bazı öğretmen adayları da ders aralarında veya boş zamanlarında sanat ve spor ile uğraşarak derslere güdülenmiştir. Bazılarını da aileleri, arkadaşları veya öğretim elemanları teşvik etmiştir. Bazı öğretmen adayları da uzaktan eğitimin ilk zamanlarında öğrenme ve çalışmaya güdülenemediklerini zamanla derslere alıştıklarını belirtmiştir. Öğrenmeye güdülenemeyenler evlerinde ders çalışma ortamının olmamasını, dikkat dağınıklığı yaşamalarını, arkadaşları ve öğretim elemanlarıyla yüz yüze etkileşim kuramamalarını ve kontrol mekanizmalarının yetersiz olmasını ileri sürmüştür. Araştırmalar, uzaktan eğitim sürecinde sınıf arkadaşları ve öğretim elemanları ile yüz yüze etkileşimleri olmayan öğrencilerin, dikkat dağınıklığı yaşayabileceklerini belirtmektedir (Brown, 2017). Uzaktan eğitimin öğrenmeye, güdülenmeye ve bireysel çalışmaya bağlı olması öğrencileri etkinleştirmek için sürekli destek vermeyi gerektirmektedir (Kaya, 2002).

Araştırma, karantina sürecinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal yaşantılarının değiştiğini ve kısıtlandığını göstermektedir. Öğretmen adayları bu süreçte evde ve bilgisayar başında çok zaman geçirdiklerini ve bazı sorunlar yaşadıklarını belirtmiştir. Bilgisayarda çok zaman geçiren öğrencilerde teknoloji bağımlılığının gelişmesi uzaktan eğitim sürecinin dezavantajlarından birisi olarak belirtilmektedir (Brown, 2017). Bilgisayar başında uzun süre kalan ve uzun süre ekrana bakan öğrenciler göz ve sırt ağrısı gibi sağlık sorunları yaşamıştır.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen adaylarının evde aileleri ile daha fazla zaman geçirmeleri aile bağlarının, arkadaşları ile sık sık telefon ve internette konuşmaları da arkadaşlık ilişkileri güçlendirmiştir. Diğer taraftan sinema, kafe gibi sosyal mekanların kapalı olması sosyal hayatı sınırlandırmıştır. Öğretmen adayları bu süreçte sosyal hayatlarının sanal faaliyetlere kaydığını belirtmiştir. Sosyal hayatın kısıtlanması öğretmen adaylarının ders çalışma, okuma ve araştırma süreçlerine daha çok zaman ayırmalarını sağlamıştır. Araştırmalarda uzaktan eğitimde öğrencilerin sosyal, fiziksel etkileşimden yoksun olduğu ve derslerini uygulama şansına sahip olmadıkları belirtilmektedir. Uzaktan eğitimde öğrencilerin

yalnızca çevrimiçi sınıflar ve öğrenme materyalleri ile sınırlandığı, arkadaşları ile çevrimiçi konuşmalar ve tartışmalar yapsalar da, bu durumun kampüs deneyimiyle karşılaştırılamayacağı belirtilmektedir. Fiziksel etkileşim eksikliği öğrencilerin kendilerini soyutlanmış hissetmelerine ve kızgınlık duymalarına neden olabilecektir (Sadeghi, 2019). Bu durum onların psikolojik sorun yaşama riskini de artırmaktadır. Uzaktan eğitimin iletişim teknolojilerine bağımlı olması, yüz yüze etkileşimin zor olması, sosyalleşmeyi engellemesi ve kendi kendine öğrenme alışkanlığı olmayan öğrencilere yeterli öğrenme desteğinin sağlanamaması yönleri bu araştırmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Kaya, 2002). Bulgular uzaktan eğitimin yüz yüze öğrenmeye göre bazı avantajlarını ortaya koymaktadır. Uzaktan eğitim öğrencilere zamandan ve mekândan bağımsız öğrenme fırsatı vermektedir. Derslerin öğretim elemanları tarafından kaydedilmesi ve diğer ders materyalleri ile birlikte çevrimiçi sınıflara yüklenmesi öğrencilerin dersleri istedikleri kadar tekrar etmelerini sağlamaktadır. Öğrencilerin öğrenme sorumluluğunu üstlenmeleri zamanla öz denetim, öz düzenleme ve öğrenme becerilerini geliştirmekte ve kendi öğrenme süreçlerini yönetmelerini sağlamaktadır. Yüz yüze eğitimde yolda ve okulda geçirilen zaman uzaktan eğitim sürecinde ders çalışma, okuma ve araştırma gibi faaliyetlere ayrılabilir. Salgın sürecinde öğrencilerin kütüphanelere, açık erişimli kitaplara ve veri tabanlarına erişebilmeleri araştırma ve okuma alışkanlıklarını geliştirmektedir. Sınavların ödev şeklinde yapılmasının da okuma ve araştırma alışkanlığını geliştirdiği anlaşılmaktadır.

Araştırmalarda uzaktan eğitimin öğrencilerin kendi hızlarında öğrenmelerine fırsat verdiği ve bireysel ve bağımsız öğrenmelerini desteklediği ve öğrenme maliyetini düşürdüğü bulguları bu araştırmanın sonuçları ile örtüşmektedir (Kaya, 2002).

Uzaktan eğitim tüm ortamlarda gerçekleştirilebilmekte ve öğrencilerin yaşam koşullarına uyarlanabilmektedir (Arat ve Bakan, 2011; Kaya, 2002; Kiryakova, 2009; Sadeghi, 2019). Uzaktan eğitim sürecinde bilgisayar, cep telefonu, tablet ve televizyon gibi teknolojik araçların öğrenme amaçlı kullanılması öğrenci ve velilerde teknolojinin eğitim amaçlı kullanılmasına yönelik bilgi ve farkındalık oluşturmaktadır (Brown, 2017; Kiryakova, 2009; Sadeghi, 2019). Alan yazında da sıkça belirtildiği gibi uzaktan eğitimde öğrenciler okulun bulunduğu yerde yaşamak zorunda değildir. Barınma ve yol masrafı olmadığı için eğitim masrafları azalmaktadır (Brown, 2017; Kiryakova, 2009). Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler kendilerine ve ailelerine daha çok zaman ayırabildiklerinden aile ve arkadaş ilişkileri güçlenmektedir. Literatürde öğretmen adaylarının Covid-19 sürecinde zorunlu olarak geçilen uzaktan eğitimin zaman tasarrufu sağladığı, sınavların uzaktan yapılmasının

devamının talep edildiği, çevrim içi öğrenmenin güçlü yönlerine vurgu yapıldığı araştırma sonuçları bu araştırmanın bulguları ile paralellik göstermektedir (Hayır Kanat ve Görgülü, 2020).

Sosyal bilgiler öğretmen adayları uzaktan eğitim sürecinde derslerin işlenişi, sınavların yapılışı, teknoloji kullanımı ve öğrenme konularında görüş belirtmiştir. Öğrenciler, salgın sonrasında derslerin bir kısmının yüz yüze bir kısmının da uzaktan öğretimle yürütülmesini önermektedir. Derslerin yüz yüze olması yönünde görüşler; internet ve uzaktan eğitim altyapılarının yetersizliği, uzaktan eğitimin yüz yüze öğrenme kadar etkili olmaması, öğrenme güçlüğü yaşanması, yüz yüze iletişiminin azalması ve arkadaş ilişkilerinin zayıflaması argümanlarına dayanmaktadır. Bu argümanlar alan yazında uzaktan eğitimin dezavantajları arasında gösterilmektedir (Arat ve Bakan, 2011; Brown, 2017; Kaya, 2002; Kiryakova, 2009). Öğretmen adayları uzaktan eğitimin etkili olması için; derslerin eşzamanlı yapılması, farklı yöntem ve tekniklerin uygulanması, öğrencinin aktifleştirilmesi, derslerin teknoloji araçları ile desteklenmesi gerektiği görüşündedirler. Uzaktan eğitim sürecinde öğrenme güçlüğü yaşadığını belirten öğretmen adayları daha az sayıda ve kolay yapılabilecek ödevlerin verilmesini ve kendilerine derslerde ve ödevlerde daha fazla rehberlik yapılmasını istemektedir. Nitekim bazı araştırmalar uzaktan eğitimin kendi kendine öğrenmeyi geliştirmek için uygun olduğu kadar bağımsız bir öğrenme uygulaması olduğunu da ortaya koymaktadır. Bireysel öğrenmenin ise belli bir düzeyde olgunluk, disiplin ve bağımsızlık gerektirdiği için öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde sürekli desteklenerek etkinleştirilmesinin gerektiği belirtilmektedir (Kaya, 2002). Öğrenmeyi kolaylaştıran bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme gibi becerileri zayıf olan öğretmen adaylarının öğrenme güçlüğü yaşadıkları söylenebilir. Bulgular öğrencilerin problemlerin çözümü için bilgiye yeterli ve etkili düzeyde ulaşmak, bilgiyi eleştirel ve yeterli düzeyde değerlendirmek, doğru ve yaratıcı bir şekilde kullanmak, bilginin erişimine ve kullanımına yönelik olarak etik ve yasal konularda temel bir anlayışa sahip olmaları gerçeğini de ortaya koymaktadır (Polat, 2006). Uzaktan eğitimden azami faydalanabilmek için bilgi okuryazarı bireyler yetiştirilmelidir. Çünkü bilgi okuryazarları gereksinim duydukları bilgiyi bulabilir, etkin bir şekilde kullanabilir, değerlendirebilir, yeniden düzenleyebilir, tüm bunları yaparken de teknolojiyi etkili kullanabilir (Kurbanoglu ve Akkoyunlu, 2001). Uzaktan eğitim sürecinde öğrenciler, kütüphane ve web kaynakları kaynaklarından zaman sınırı olmadan yararlanabilirler (Polat 2006). Öğrencilerin bilgiye erişme yollarını ve elde ettikleri bilgileri kullanmalarını gerektirecek, öğrenme sorumluluğunu üzerlerine alarak etkin öğrenmelerini sağlayacak

yöntem ve teknikleri işe koşulması uzaktan öğrenmenin etkisini artıracaktır (Samancı ve Ocakcı, 2017). Araştırmanın bulguları ışığında aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

- Uzaktan eğitim altyapı ve uygulamalarının geliştirilmesi
- Öğrencilere bilgisayar, tablet ve internet desteği verilmesi
- Uzaktan eğitimde işbirliğini artıracak çevrim içi öğrenme araç ve uygulamalarının geliştirilmesi
- Öğrenci ve öğretim elemanlarının teknoloji temelli yöntem, teknik ve materyallerin kullanılmasına yönelik bilgi ve becerilerinin artırılması
- Uzaktan eğitim sürecinde aktif öğrenmeye uygun yöntem ve tekniklerin kullanılması
- Uzaktan eğitim sürecinde öğrenmeyi gerçeğe yaklaştıracak Web 2.0 araçları ile Sanal ve Artırılmış Gerçeklik uygulamalarının geliştirilmesi ve kullanılması
- Öğrencilerin araştırma, öğrenmeyi öğrenme ve kendi öğrenmelerini yönetebilme becerilerinin erken yaşlarda kazandırılması
- Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde derslere güdülenmeleri için rehberlik faaliyetlerinin geliştirilmesi
- Uzaktan eğitim süreci için öğrencilere yönelik sosyal faaliyetlerin geliştirilmesi

Kaynakça

- Arat, T., & Bakan, Ö. (2014). Uzaktan eğitim ve uygulamaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 14 (1-2), 363-374.
- Brown, L. (2017). New Technologies: a transfer of power. *Des Manag Rev*, 28 (1), 18-21. <https://doi.org/10.1111/drev.12062>
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 11-53.
- Cansız Aktaş, M. (2019). Nitel veri toplama teknikleri. (H. Özmen & O. Karamustafaoğlu (Ed.), *Eğitimde Araştırma Yöntemleri* (ss. 114-139). Pegem.
- Çepni, S. (2018). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş*. (8. baskı). Celepler Matbaacılık.
- Demir, E. (2014). Uzaktan eğitime genel bir bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 203-2012.
- Hayır Kanat, M., & Görgülü Arı, A. (2020). Covid-19 sürecinde uzaktan eğitimdeki sınav sistemi üzerine öğrenci görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13, (74), 364-379.
- Hutt, M. (2020, 2 Aralık). Top 10 disadvantages of distance learning. <https://www.eztalks.com/elearning/top-10-disadvantages-of-distance-learning.html>
- Karakuş, N , Ucuzsatar, N , Karacaoğlu, M , Esendemir, N., & Bayraktar, D . (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 220-241. <https://doi.org/10.29000/rumelide.752297>
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. (1. baskı). Pegem.
- Kelly, A. P., & Columbus, R. (2020). *College in the time of coronavirus challenges facing American higher education*. <https://www.aei.org/research-products/report/college-in-the-time-of-coronavirus-challenges-facing-american-higher-education/>
- Kiryakova, G. (2009). Review of distance education. *Trakia Journal of Sciences*, 7 (3), 3-29.
- Kurbanoglu S., & Akkoyunlu, B. (2001). Öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 81-88.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. Jossey-Bass.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Sage.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2020, 12 Mart). Bakan Selçuk, koronavirüs'e karşı eğitim alanında alınan tedbirleri açıkladı. [Basın açıklaması]. <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-koronaviruse-karsi-egitimalaninda-alinan-tedbirleri-acikladi/haber/20497/tr>
- Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD. (2020, 3 April). Learning remotely when schools close: How well are students and schools prepared? Insights from PISA. https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=127_127063-iiwm328658&title=Learning-remotely-when-schools-close
- Özer, M. (2020). *Covid-19 salgını sonrası dünyada eğitim*. <https://www.meb.gov.tr/covid-19-salginini-sonrasi-dunyada-egitim/haber/20936/tr>
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (2. baskı). (M. Bütün & S. B. Demir, Çev. Ed.), Pegem.
- Polat, C. (2006). Bilgi çağında üniversite eğitimi için bir açılım: bilgi okuryazarlığı öğretimi. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 29, 249-266.
- Sadeghi, M. (2019). A shift from classroom to distance learning: advantages and limitations. *International Journal of Research in English Education*, 4 (1), 80-88. <https://doi.org/10.29252/ijree.4.1.80>
- Sağlık Bakanlığı (2020, 30 Ekim). Covid-19 Yeni Koronavirus Hastalığı Nedir? <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/covid-19-yeni-koronavirus-hastaligi-nedir>.
- Samancı, O., & Ocakçı, E. (2017). Hayat Boyu Öğrenme. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (24), 711-722.
- Sarı, H. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3 (1), 121-128.
- Silverman, D. (2018). *Nitel verileri yorumlama*. (5. baskıdan çeviri). (E. Dinç, Çev. Ed.), Pegem Akademi.
- Tabata, L. N., & Johnsrud, L. K. (2008). The Impact of Faculty Attitudes Toward Technology, Distance Education, and Innovation. *Res High Educ.* 49, 625–646 <http://dx.doi.org/10.1007/s11162-008-9094-7>
- Telli, S., & Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 25-34. <http://dx.doi.org/10.32329/uad.711110>
- World Health Organization. (2020a). Novel Coronavirus (2019-nCoV). (Situation Report 1). https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200121-sitrep-1-2019-ncov.pdf?sfvrsn=20a99c10_4

- World Health Organization. (2020b). Novel Coronavirus (2019-nCoV). (Situation Report 11) https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200131-sitrep-11-ncov.pdf?sfvrsn=de7c0f7_4
- World Health Organization. (2020c). Coronavirus disease 2019 (COVID-19). (Situation Report 52). https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200312-sitrep-52-covid-19.pdf?sfvrsn=e2bfc9c0_4
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. baskı). Seçkin.
- Yin, R. K. (2017). *Durum Çalışması Araştırması Uygulamaları*. (3. baskı.). (İ. Günbayı, Çev.), Nobel.
- Yüksek Öğretim Kurulu (2020b). “YÖK Dersleri Platformu” <https://www.yok.gov.tr/HaberBelgeleri/BasinDuyurusu/2020/yok-dersleri-platformu-erisime-acildi>
- Yüksek Öğretim Kurulu. (2020a). Basın Açıklaması. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx>

Yazar Hakkında

Dr. Öğretim Üyesi Ayşe SEYHAN

Dr. Öğretim Üyesi Ayşe SEYHAN, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde lisans, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü'nde doktorasını tamamlamıştır. 2018 yılından beri Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Sosyal Bilimler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda görev yapmaktadır. İşbirlikli öğrenme, okul dışı öğrenme, beceri öğretimi ve sosyal bilgiler öğretimi konularında araştırmalarına devam etmektedir.

Posta adresi: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 53200, Çayeli / Rize

Tel (İş): +90 04645328454

Eposta: ayse.seyhan@erdogan.edu.tr